

DELAVSKA

PRAVICA

Glasilo krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek pop.; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 1.50 — Cena: za 1 mesec Din 5.-, za četrt leta Din 15.-, za pol leta Din 30.-; za inozemstvo Din 7.- (mesečno) — Oglas: po dogovoru

Oglasi, reklamacije in naročila na upravo Miklošičeva cesta (palača Delavske zbornice) I. nadstropje — Jugoslovanska strokovna zveza

Hočemo pokojninsko zavarovanje.

Ze zakon o zavarovanju delavcev leta 1922. je obljubil delavstvu pokojninsko zavarovanje. Zakon, ki bi se v interesu par milijonov ljudi moral izvesti, se ni izvedel. Vse do 6. januarja 1929 so ovirali sprovedbo zakonskih določil strankarski politični boji. Ze več kot sedem let tedaj čaka delavstvo Jugoslavije, da mu njegova država izpolni dano obljubo. V programu sedanje vlade pa je tudi sprovedba delavskega pokojninskega zavarovanja.

Ako bi ne živeli baš v času, ko skušajo kapitalisti uveriti kompetentne faktorje in našo javnost, da oni ne zmorejo nikakega povišanja prispevkov zavarovanja, v času, ko so močne sile na delu, da se sploh ničesar ne napravi, da se socialno zakonodajajo začne enostavno od kraja bojkotirati in zakone izvajati, bi o nujni potrebnosti delavskega pokojninskega zavarovanja sploh ne govorili. Tako pa moramo vedno znova podčrtavati dejstva, katerih tudi kapitalisti ne morejo spraviti s sveta in ki narekujejo državnikom, da brez ozira na prigovore peščice ljudi, ki jim gre le za čim večje profite, za njihove egoistične cilje, sprovedejo v življenje določila zakona, ki ga je poglavar države sankcioniral že pred sedmimi leti.

Splošno pokojninsko zavarovanje delavstva in nameščenstva ni le življenjsko koristno in potrebno za okoli 700.000 današnjih zavarovancev za slučaj bolezni in nezgode, oziroma z njihovimi svojci skupaj za preko 2 milijona najbolj bednih državljanov. Ker se vsaj do danes rekrutira večina industrijske delovne sile s kmetov, se v veliki meri potem, ko je izčrpana in nerabna vrača iz tovarn nazaj na deželo v breme revnih kmetijskih občin, v breme že itak v večini revnega kmetijskega ljudstva. Kmet si zagotovi na stara leta svoj »kot«. Mar delavec ni v svojih 30 in 40 letih dela ustvaril toliko dobrin, da bi z malim delom njih mogel preživeti še tistih par let življenja ob tem in bi ne bil primoran beračiti? Kateri kmet je zato, da mu bo sin, ki ga mora poslati z doma v tovarno, ko bo izčrpano njegovo življenje, beračil v njegovi rodni vasi od hiše do hiše? Tudi naše kmetijsko ljudstvo, zlasti občine bi morale k zahtevam delavstva po starostnem zavarovanju izreči svoj odločen: da!

Kapitalisti vedno in vedno iznašajo trditve, da gospodarstvo pri njegovem napredku ovirajo takozvana »socialna bremena«, prispevki za socialno zavarovanje, ki jih poslodavci v resnici samo navidezno plačujejo iz svojega žepa. Take trditve moremo nazvati z edino primernim izrazom: demagogija! Kajti v praksi je s temi prispevki tako, da jih poslodavci enostavno vračunavajo v delavske mezde, da z njimi niti najmanj niso zmanjšani njihovi profiti. Dejansko plača vse prispevke delavstvo samo. Tako bi tudi prispevke za starostno zavarovanje vse plačalo delavstvo.

Vsa večja industrijska podjetja v naši državi ima v rokah internacionalni velekapital. Ti mednarodni kapitalisti izčrpavajo skoro edini naš domači kapital — živo delovno moč, naše delavstvo — pri skrajno nizkih realnih mezdah. Ko pa je delovna moč izrabljena, naj za delavca skrbi, da ne umre lakote, država, kapitalisti pa nemoteno spravljajo svoje ogromne profite v mednarodne banke.

Z uvedbo pokojninskega zavarovanja bi se znatno zmanjšala brezposelnost, ki je zlasti za Slovenijo prevažno gospodarsko vprašanje. Moti se, kdor misli, da ima škodo pri toliki brezposelnosti kot jo izkazuje zlasti Slovenija, samo tisti, ki je res brezposeln. Ta brezposelna armada je tudi tista težka utež na tehtnici, ki

tišči delavske mezde stalno navzdol. Kapitalisti morajo imeti stalno tako rezervno armado na delovnem trgu, ker le tako morejo delavca prisiliti, da dela za tako mezdo, da imajo oni velike profite. Kajti v naših krajih žive kapitalisti zvečina na račun nizkih delavskih mezd, da bi skušali s smotrenejšo organizacijo produkcije kriti svoje potrebe, se jim niti ne sanja. Ako bi bilo tu pokojninsko zava-

rovanje, bi stotine, lahko rečemo tudi tisoči starejših delavcev mirne duše lahko prepustili svoja mesta mlajšim — brezposelnim.

Poleg tega, da bi bilo sedanje zavarovanje razbremenjeno težkih bremen vedno bolnih, iznemoglih in ostarelih delavcev, bo pomenilo pokojninsko zavarovanje za naše delavstvo tudi neko stalnost, zagotovitev življenja.

Izseljeniško vprašanje.

Na poziv uredništva se je odločilo več tovarišev, da izrazi svojega mišljenja o vprašanju, ki zadeva najširše plasti delavskega razreda in ki je zlasti za našo Slovenijo usodnega pomena. O tem vprašanju se sicer silno mnogo govori in piše, jasnosti pa ni prav nobene. »Delavska Pravica« bo skušala temeljito preiskati problem zlasti z narodno-gospodarskega vidika in končno postaviti konkretne norme. Pri tem pa ne bodo spregledali tudi moralnih, religioznih in narodnostnih ozirov. Delavstvo ne more dopustiti, da bi se izseljenišvo tretiralo ozko, plitvo in enostransko kot se to dogaja zadnje čase. Tuji kapitalisti se v izobilju šopirijo po naši zemlji, ljudje naše krvi, naši najbližji pa žive v bedi, pomanjkanju in obupu. Samo pri borzi dela v Ljubljani je prijavljenih 800 delavcev za v Francijo, 300 pa za v Holandijo, torej skupaj 1100 močnih in zdravih ljudi. Kje so pa še Celje, Maribor, Murska Sobota? (Spodnji članek je napisal France Žužek.)

V slovenskem časopisju, meščanskem in delavskem, se je letos mnogo pisalo o izseljeniškem vprašanju. Tako povprek seveda. »Slovenec« in »Domoljub« zavzemata do sedaj kar neko aprioristično protivno stališče, kar je stvari sami prav gotovo v kvar. Zdi se, da neki odgovorni činitelji premalo poznajo tako kmetško kakor tudi zlasti kmetško delavsko vprašanje. Ko se je bil pred tedni pojavil v domovini preč. duh svetnik Janez Kalan, je napisal v »Slovencu« članek, na katerega sem moral odgovoriti, ker sem v članku imenovan. Na ta članek sem seveda odgovoril. Odgovoril lepo, splošno, široko, odgovoril s svojim podpisom. Podpisem pa se le tedaj, kadar nočem, da bi se časnik identificiral s stališčem moje malenkosti. »Slovenec« je članek morfiniral. In vendar je izseljenišvo tako važno, da bi ne smelo imeti za pisanje o tem problemu monopola samo nekaj toleriranih ljudi, ki so pri vsej svoji dobri volji končno vendarle enostranski in bi utegnili s svojim »justament«-stališčem mnogo škodovati tudi dobri stvari. So pač časi, ko je veljalo za eksaktno nedogana dneva vprašanje načelo: »In dubiis libertas.« — No, dobro: tem bolj bomo vedeli dopovedati strokovno organiziranemu delavstvu, kako silno moč ima v svoji »Delavski pravici«.

Pisoc konkretno o izseljeništvu, se bom oziral le na zapadno Evropo: Nemčija, Belgija, Luksemburška, Nizozemska (Holandska) in Francija. S prekomorskim izseljevanjem se ne bom pečal. Skušal bom v več člankih osvetliti problem z raznih strani in gledišč. Sistematično bo kasneje treba obdelati cel kompleks izseljeniškega vprašanja v posebni knjigi. Znano nam je, da bo še te jeseni izdala »Cankarjeva družba« izseljeniško razpravo Filipa Uratnika, tajnika »Delavske zbornice za Slovenijo«. Poleg tega piše knjigo o izseljeništvu dobrepoljski župnik g. Anton Mrkun.

I. Ali izseljevanje lahko preprečimo?

Zgodovina zadnjih dveh rodov slovenskega naroda, odkar se je pričelo intenzivno izseljevanje Slovencev pred-

vsem v U. S. A., dokazuje, da se je Slovencev letno izselilo skoro toliko, kolikor je znašal letni narodov prirastek. To je sicer zelo žalostno dejstvo v živi bilanci slovenskega naroda, v kljub temu pa mora biti jasno vsakomur: procesa, ki je celih 60 let gojil in pospeševal izseljevanje Slovencev, ne moremo ustaviti na en mah, marveč:

1. Regulirati moramo izseljevanje svojega objektivno odvisnega, bolje: brezposelnega, še bolje: premalo zaposlenega ali eksistenčno ogroženega, najbolje: po domačih v objemu s tujimi kapitalisti na domači slovenski zemlji izžemanega delovnega ljudstva v take kraje in pod takimi delovnimi pogoji ter s tako tesnimi dejanskimi vezmi z domovino zvezanimi odnosi, da mu bo tujina moralno, versko, kulturno in narodno najmanj v kvar, a gmotno v kar najboljši uspeh. Mimogrede: Kdo je ustanovil v Franciji, Belgiji in Holandiji slovenska rudarska društva sv. Barbare? Razumništvo?!? Mari ne rudarji, pregnani po zlomljeni veliki stavki v oktobru 1923 iz domovine? Ali ni bil med njimi naš dobri tov. Kozole in drugi? Kdo je pred tremi leti sredi zime reduciral 3600 rudarjev? Ali ni bila to T. P. D.?!? Ali sedijo v njej morda sami liberalci, zaničujoč vero v Boga in v njegovo postavo? Ali niso v njej tudi katoliški inteligentje, verujoč v Boga in v njegovo postavo? »Po njih delih jih sodite!« Kdo je torej gnal 3600 rudarjev (po »Domoljubu«) v »moralno, versko, narodno in gmotno propast«, če ne brezobziren kapitalist, domači in tuji, katoliški in liberalni?!

2. Zasaditi je treba lopato vsakdanjega javnega, socialnega in gospodarskega delovanja tako, da se polagoma in postopoma ustvarijo na domači zemlji in v domovini predpogoji za gospodarski in socialni obstanek najširših plasti delovnega ljudstva. To pa se ne da narediti čez noč, ker je treba prelomiti celotno dosedanje vzgojo slovenskega naroda in pristopiti k velikopoteznemu podrobnemu gospodarskemu delu na vsi in v tovarni. Le na ta način bo v poznejših letih mogoče zaposliti »mili slovenski narod« doma, če ne v celoti, pa vsaj pretežno.

To je ena, druga pa še podkrepljuje prvo:

Pred vojno se je torej izselilo toliko Slovencev, kot se jih je rodilo na novo. Med vojno se izseljevanje ni nele ustavilo, marveč so prišli iz inozemstva, zlasti iz Nemčije nazaj celo mobiliziranci. Posledica: padli se pri nas niso nič poznali, ker je znašalo število istih skoro toliko, kolikor bi se bilo Slovencev izselilo, da ni bilo svetovne vojne. Vsa leta po vojni se je izseljevalo razmeroma malo naših ljudi. In tako imamo danes pri nas na takozvanem »delovnem trgu« neobičajno veliko rezervno armado, ki je ali brez posla, ali premalo zaposlena, vsekakor pa gospodarsko in eksistenčno brez cilja in zavetja ter že doma brez pomena in haska, katero dejstvo in zvest žene to maso predvsem v tujino, da vsaj tam poizkusi priti, če ne do sreče, vsaj do osebnosti, do svojega »jaz«.

Iz navedenga torej sledi: Izseljevanja za izvestno dobo let ne moremo pre-

prečiti. Potrebna je regulacija izseljevanja v tem smislu, da se nudi izseljujočemu se delavstvu polna pomoč domače inteligence, domače politike in domačih financ v obliki delavčeve zaščite v tujini. In je torej napačno aprioristično stališče proti izseljevanju sploh. Vkljub takemu ozkemu enostranskemu stališču mora slovensko delavstvo tirjati slovenske odgovorne činitelje, da store dolžnost svojih odgovornih mest, t. j. da ne z besedami, temveč s konkretnimi dejanji takoj začno praktično reševati izseljeniško vprašanje in da z dejanji dokažejo, da smatrajo slovenske izseljence za žive ude slovenskega narodnega telesa.

Slovensko razumništvo delavstvu ni sovražno, tega ne moremo reči. Stoji pa ob delavstvu, ne z delavstvom!

Povsod enako.

Centrala nemških strokovnih organizacij je izdala okoli 300 strani obširno poročilo o strokovnem pokretu v l. 1928. Iz tega razvidimo, da si je po eni strani delavstvo v Nemčiji priborilo s svojo organizirano močjo — strokovnimi organizacijami in politikom — odločujoče mesto v državi in v splošnem zadovoljujoč gospodarski položaj, po drugi strani pa se mora za vse to še vedno boriti, vedno stati na straži pred napadi kapitalistov.

»Ni nujen predpogoj uspešnega strokovnega pokreta ugoden gospodarski položaj,« začena uvod k poročilu. »Tudi pri slabih gospodarskih konjunkturah delavstvo ne more biti brez strokovnega pokreta. Ugotoviti moramo, da je bilo l. 1928. gospodarsko mnogo slabše kot l. 1927. S tem bi bilo že mnogo povedano tudi o strokovnem pokretu; naravno namreč je, da se mora delovanje strokovne organizacije v takih časih omejiti na obrambo pridobljenega.«

L. 1928. — bojno leto.

L. 1928 je bilo za strokovne organizacije bojno leto. Delodajalski krogi v celoti so hoteli zlomiti njihovo moč in vpliv. Delodajalci vedo, da s tem ne bi postalo boljše zanje le pri določevanju delovnih pogojev, ampak tudi izvajanje zakonite delavske zaščite bi bilo močno okrnjeno. Velike mezdne borbe in postretni boji poslodavcev proti socialni politiki označujejo to leto. Posebno se je skušalo trditi, da prispevki za socialne ustanove in visoke plače onemogočujejo nove investicije.

Kljub vsemu smo tudi v tem letu napredovali... Od važnejših dogodkov iz strokovnega pokreta je omeniti zlasti volitve v državni zbor, ki so prinesle ojačenje socialne demokracije, obenem pa tudi poostreno nasprotstvo socialno političnemu napredku. Nasprotniki socialne politike hočejo odpraviti zaščito najrevnejših.

Posebni naši nasprotniki.

Naše strokovne organizacije so bile v zadnjem času izpostavljene posebno hudim napadom. Zlasti so padali proti njim očitki, da premečno simpatizirajo s takozvanim marksističnim strokovnim gibanjem, da preostro nastopajo za delavske interese in se pri tem premalo ozirajo na koristi splošnosti. Kršč. strok. organizacije ne bodo nikdar pozabile dolžnosti napram delovnemu ljudstvu in odločno odklanjajo, da bi bile v rokah kogarkoli orodje proti socialni demokraciji.

Dejstvo, da naše strokovne organizacije energično zastopajo interese delovnega ljudstva, gotovo naleti tu in tam v krogih, ki so blizu meščanstvu ali pa konservativni, na neprijetnosti, s tem pa še ni dokazano, da je to delo napačno. Kajti v političnem in družabnem življe-

Jugoslovanska strokovna zveza.

Viničarji.

Čuvajmo podporni sklad!

Takoj s postankom »Strokovne zveze viničarjev« se je začelo misliti, kako naj bi se po organizaciji ustanovil na temelju prave medsebojne vzajemnosti nekak fond, iz katerega bi se člani podpirali v nujni potrebi. Misel je postala beseda in beseda dejanje. Prvi so začeli tovariši pri skupini Sv. Miklavža pri Ormožu, kjer so si ustanovili najprej »Posmrtninski sklad«, s katerim so se člani skupine podpirali v slučaju smrti. Kmalu je temu sledila skupina Svetinje in končno še skupina Ljutomer.

Po I. viničarskem kongresu v Ljutomeru leta 1926. se je strokovni pokret viničarjev razmahnil na veliko, tja v Gor. Radgono do Maribora (Sv. Peter pri Mariboru) in čez šumečo Dravo v Haloze. S tem ni rastle samo število članov organizacije, ampak vzporedno tudi njena finančna moč. Potreba je vedno bolj zahtevala, da se je poleg posmrtninskega sklada ustanovil tudi bolniški sklad. Uvidenost pa je narekovala, da je treba vse gospodarske sile organizacije zbrati skupaj in ustanoviti za vse nujne slučaje skupen podporni sklad. Načelstvo zveze je izdelalo predlog poslovnika, katerega so vse skupine takoj navdušeno sprejele. Na občnem zboru centrale l. 1927. je bil končno veljavno ustanovljen »Podporni sklad«. Iz praktičnih potreb se je moralo potem še s poslovníkom marsikaj spremeniti in izpopolniti, ker izkušnja je najboljša šola. Posebno pažnjo je bilo treba obrniti proti članom-materialistom, kateri so videli v tej ustanovi samo sebe, nikakor pa ne interesov skupnosti.

Poleg viničarskega reda je gotovo ustanova podpornega sklada do danes največji uspeh »Strokovne zveze viničarjev«. S tem ni dobila organizacija samo svojega velikega pomena v množicah viničarskega ljudstva, katero je videlo ravno v podpornem skladu svoj največji gospodarski in socialni interes, ampak tudi pred vso javnostjo smo si viničarji s tem priborili priznanje. Končno je bilo še potrebno prilagoditi ustroj podpornega sklada tako, da so njegovih dobrin lahko deležne celotne viničarske družine. Zato se je letos morala organizacija reformirati na družinski sistem z razredno mesečno članarino. Izdale so se tudi nove članske izkaznice z besedilom poslovnika o podpornem skladu, zato da se morejo točno in pravilno seznaniti z vsemi pravicami in dolžnostmi glede podpornega sklada. Ta poslovnik je vsestransko popoln in nam vsem naj velja ravno tako, kakor nekak zakon.

Številke povedo, koliko deset in sto tisoč dinarjev se je že izdalo za podpore, tako da more postati jasno, kaj vse zmore nesebična in organizirana delavska vzajemnost ter zaupanje siromašnih ljudskih množic v svojo lastno moč, namesto zanašanja samo na druge. Najbolj pa je vsikdar občutil blagodat te ustanove oni, kateremu se je nakazala podpora ravno v trenutku, ko je bil v največji stiski in mu nihče nikjer ni mogel in ne hotel pomagati. Vendar pa premožni člani ne pojmujejo prav svojih dolžnosti napram podpornemu skladu. Nekaj je kriva temu nevednost, še več pa sebičnost, ali kakor bi rekli, profitarstvo. Tak član je prepričan, ako plača članarino, da si s tem kupuje nekako pravico do podpore iz sklada. Ne razume, da se ravno s članarino zbira vse premoženje in denar za podpore. Zato smo doživeli v prijavih slučaje, da zahteva član za vsako malenkost podpore in nekaterim še nikoli ni dovolj visoka vsota nakazana. Vse to moramo smatrati kot zelo napačno in najbolj škodljivo za obstoj podpornega sklada in organizacije sploh. Denar, zbran v podporni sklad, je premoženje

nju nastaja zopet čas, sovražen delavstvu in nepriljubljen strokovnim organizacijam. Socialna politika naj se demontira. »Tožbe«, da gospodarstvo ne zmore »socialnih bremen« se čedalje bolj množe. Pri tem pa vidimo, kako narašča luksuz in osebna potrošnja tudi v onih krogih, ki skušajo govoriti množicam delovnega ljudstva, naj bodo zadovoljne s tem, kar imajo. Od delavstva se zahteva razumevanje za gospodarstvo in prilagoditev njegovih zahtev potrebam gospodarstva, ne pusti se pa delavcem vpogleda in sodelovanja v odgovarjajoči meri.

nas vseh, ker smo žrtvovali mi vsi zanj, namenjen pa je le za medsebojno pomoč v skrajni sili. Kdor pa ravna drugače in zahteva podporo za vsako malenkost, ta izkorišča našo skupnost in vse tiste zavodne članc, kateri samo iz požrtvovalnosti čuvajo podporni sklad, čeprav so bili že tu in tam celo sami potrebni podpore.

Podporni sklad, katerega imamo danes, ni zato, da ga tudi izčrpamo že danes, ampak je namenjen za našo bodočnost. Ako bodo člani in naši funkcionarji pravilno postopali glede podpor in se striktno držali poslovnika, more naš podporni sklad v nekaj letih postati kapital, iz katerega se bodo mogle podpore v vseh slučajih znatno povišati, kar bo pač vsakemu najbolj dobrodošlo. Zato veljaj z ozirom na koristi vsakega posameznika, še bolj pa naše skupnosti, da dosledno pobijamo vsako zahtevo po podpori, kjer ni nujna potreba, v kali pa zadušimo vsako špekuliranje, pridobiti si podporo po nevednem. Čuvajmo, kar smo si s trudom in delom ustvarili. Posebno pa naj na to pazijo naši zaupniki in odbori skupin. r. n.

100 TEČAJNIKOV.

Gor. Radgona. V nedeljo, 15. septembra, se je vršil tečaj v dvorani posojilnice za skupine Sv. Ana, Sv. Benedikt v Slov. gor., Kapela in Gor. Radgona. Lepo je bilo videti, ko so viničarji, viničarke in mladina, nad 100 po številu, napolnili prostorno dvorano. Prvi je bil na dnevnem redu referat tov. Kosiča o dolžnostih in poslovanju odbora, v katerem je navzočim funkcionarjem obrazložil velik pomen in dosledne dolžnosti, katero ima izvrševati vsak oni, ki so mu člani na občnem zboru poverili to ali ono nalogo. Le kolikor kdo izpolnjuje svoje dolžnosti, toliko je mož na svojem mestu. Posebej je poudarjal važnost rednih sej. Kjer izostajajo seje, tam odbor ne deluje, tam organizacija hira. Drugi je govoril tov. Mir Andrej, ki je razpravljal o vprašanju viničarske mladine in pokazal na nujnost, da se naša mladina povesi čim bolj izobraževalnemu delu v svojem stanovskem delavskem duhu, ker le tisti ima svojo bodočnost, kateri bo znal obdržati sebi svojo mladino. Zato se naj povsod, kjer obstoje skupine »Strokovne zveze viničarjev«, ustanovi »Krekova mladina«. Ni treba, da je nenkrat povsod veliko število, ampak treba je, da so tisti agilni in zvesti našemu programu in da se enkrat začne. Končno je o programu organizacije in voditeljih govoril tov. Peter Rozman. Posebno je poudarjal pravilno pojmovanje namena naše organizacije in kakšni morajo biti vsi naši zaupniki in odborniki, ako hočejo, da postanejo resnični voditelji ljudstva, katero je brez dobrih, vztrajnih, poštenih, skoz in skoz krščanskih voditeljev le brezpomembna masa. Vsak naš zaupnik in odbornik je za svoj kraj voditelj, vsak pravi voditelj pa ima nasprotnike, katerih se nikjer ne ustraši. Za zgled je postavil »očeta« Kreka, kateri se je ves žrtvoval za slovenski narod, posebej pa za delavstvo. Po njegovih stopinjah naj hodimo vsi voditelji krščansko-socialističnega pokreta, nesebično, dosledno, in zmagati nam je zagotovljena. Po izčrpanem dnevnem redu je sijajno uspeli tečaj zaključil predsednik skupine Gor. Radgona, tov. Ant. Kodl. Tovariši! Lep dan je bil, še lepše pa so bile besede, katere gotovo niso padle na kamenita tla, ampak na rodovitna, ker le tedaj bode naša žetev obilna. Skrbimo res povsod, da pritegnemo v naš pokret tudi našo mladino, da ne zapravlja sebi v škodo svoje mladosti, ampak naj se izobražuje in vzgaja in pripravlja za resnost življenja, kateremu nikakor ne more uteči.

Sv. Miklavž pri Ormožu. Vršil se je sestanek skupine dne 22. sept. v društveni dvorani, katerega so se člani kljub obilnemu delu v lepem številu udeležili. Govoril je tov. Peter Rozman. Sestanek se je na koncu razvil v živahen vsestranski medsebojen razgovor in je le želeli več takih sestankov. Razpravljalo se je o prošnji glede posmrtnine po ponesrečenem viničarju, katero pa so člani soglasno odbili, ker je dolgoval članarino za tri mesece. Čudno je bilo slišati poročilo, kako je neki kmet v nedeljo, dne

15. septembra, kričal za svojim viničarjem, ker ga je isti po organizaciji izročil viničarski komisiji, ker mu ne plača nobenega zaslužka in je tako pritiskal, da je moral imenovani viničar celo otroke dati od doma. Pravica mora zmagati!

Zavrče. Viničar Veisbaher iz Korenjaka že tri leta ni dobil svojega zaslužka za delo v vinogradu. Za košček zemlje si ne more rediti niti praseta skozi zimo in za stanovanje, v katerega se mu v deževju nateče polno vode, mora dati letno gospodarju iz dravskega polja 72 težakov. Sedaj pa, ko viničarski red

urejuje vse glede stanovanja, katero mora biti prosto, in koliko gre viničarju zemlje, se pa gospodar protivi in noče priznati zakonitih določb. Tako samo za letos dolguje viničarju 62 težakov, in ker je viničar zahteval po organizaciji svoje pravice, mu je celo predčasno odpovedal službo. Zadevo je ponovno vzela Strokovna zveza viničarjev v razpravo, in ker ni pomagal nič dobrohoten opomin, se je staval predlog za viničarsko komisijo. O poteku bomo še poročali. Vsem tovarišem pa kličemo: Držimo se organizacije in vztrajajmo v borbi!

Železničarski vestnik.

Odtegnitev prejemkov za vzdrževanje cest.

»Prometna zveza« je radi predvidene odtegnitve poldrugi dnevnih prejemkov državnim uslužbencem v smislu § 38. zakona o samoupravnih cestah poslala ministrstvom za gradbe, za finance, za promet in za notranje zadeve ter komisarjema in velikima županoma ljubljanske in mariborske oblasti sledečo spomenico:

»Časopisje je objavilo vest, da je naslovno ministrstvo odredilo v smislu § 38. zakona o samoupravnih cestah državnim uslužbencem odtegnitev plače za vzdrževanje samoupravnih cest, in sicer v višini 50 odstotkov po zakonu odrejenega ekvivalenta.

Društvo Prometna zveza železničarjev Jugoslavije v Ljubljani, zastopajoča v smislu statuta interese svojih članov, predlaga ministrstvu o predmetni stvari nastopno

spomenico:

1. Zakon o samoupravnih cestah z dne 8. maja 1929 Sl. N. br. 110/XLV določa v § 37. tole:

»Za gradjenje i održavanje samoupravnih putova ima se upotrebiti narodna snaga u koliko ove poslove ne bi mogla samoupravna tela izvršiti iz svojih novčanih sredstava.«

Uporaba ljudskega dela, odnosno plačanje ekvivalenta po javnih uslužbencih v smislu § 38. cit. zakona je torej le pogojna in ne apodiktična.

Isto velja i za odredbo § 76. zadnji odstavek cit. zakona, ki veli:

»Upotreba narodne snage u toku ove godine iskoristiće se u 50% od zakonom predviđenog maksimuma (§ 41).«

V navedenih oblastvih so pogoji glede gradnje in vzdrževanja samoupravnih cest v smislu § 37. cit. zakona izpolnjeni deloma z rednim proračunom oblasti, cestnih okrajev in občin, deloma z najetjem investicijskih posojil za gradnjo novih samoupravnih cest, ker stroški za napravo novih cest ne spadajo med redne proračunske izdatke. Iz navedenega izhaja, da sta ljubljanska in mariborska oblast in njim podrejene samoupravne edince oproščene, odnosno izvzete od uporabe ljudskega dela za cestne namene.

2. Zakon o proračunskih dvanajstinah za julij, avgust in september 1923 je s členom 25. določil obvezen kuluk. Toda vsled občega odpora v narodu je bilo že s pravilnikom z dne 20. julija 1923 in z dne 2. junija 1924 odrejeno, da se uvedba kuluka prepušča svobodni odločbi udeleženih cestnih uprav. Vsi ti zakoniti predpisi pa so pravilno izvzeli od kuluka državne uslužbenke, ker so le-ti v smislu veljavnih zakonitih predpisov oproščeni glede svojih službenih prejemkov vseh samoupravnih priklad.

Pobiranje odkupnine za osebno delo pred uvedbo osebnega dela bi pa bilo tudi krivično, ker bi morali te dajatve plačevati samo državni uslužbenki, do čim bi bili drugi, davčno močnejši subjekti teh dajatev oproščeni. Ta opustitev bi pa ne bila v skladu s splošnim principom, da so pred zakonom vsi državljani enaki.

V Sloveniji ni niti ena občina ali okrajni odbor ali cestni odbor sklenil kuluka, ker je za tukajšnje razmere označeni način le obnovitev razmer, ki so bile odpravljene v letu 1848., kar pa bi ne bilo niti v interesu državnega ugleda.

Končno se ugotavlja, da niti ena zapadnih visoko civiliziranih držav ne pozna institucije kuluka. Ker so gospodarske razmere v Sloveniji urejene in ker ima tako oblastna samouprava kakor tudi ostale samoupravne edince redni vir dohodkov za gradnjo in vzdrževanje samoupravnih cest, je uvedba kuluka

brez pravnega in brez stvarnega razloga v smislu zakona o samoupravnih cestah.

Naslovno ministrstvo izvoli to spomenico uvaževati ter za območje Slovenije ukiniti naredbo glede odtegnitve ekvivalenta za samoupravne ceste.

Ker je pa odtegnitev odrejena na podlagi obstoječnega zakona, je pri današnjem varčevanju v državnem gospodarstvu malo upanja, da bi imela za sedaj kaj uspeha. Zaenkrat je omiljena zakonska določba samo toliko, da se bodo odtegnili le poldrugi dnevnih prejemki. Kakor je bilo že z okrožnico javljeno, se bo odtegnilo od prejemkov za mesec oktober t. l.

Všetelje železniške in druge državne in samoupravne službe.

Kakor priznavanje vojaške službe, tako je tudi všetelje prejšnje železniške in druge državne ali samoupravne službe vzrok mnogim deloma upravičenim pritožbam s strani uslužbencev. To pa zato, ker niso bile zakonske določbe v tem pogledu popolnoma jasne.

Čl. 123 zakona o drž. prom. osebju namreč pravi, da se za pokojnino šteje ves čas, ki ga je prebil uslužbenec v službi državnih prometnih naprav ali v drugi državni službi (po dovršenem 21. letu starosti) bodisi neprekinjeno, bodisi s prekinitvami, ob pogojih tega zakona. Dalje pa pravi zakon: Če se postavi dnevničar — stalni delavec — za uslužbenca z letno plačo, se mu všteje za pokojnino ves čas, ki ga je prebil kot stalni delavec neprekinjeno v službi državnih prometnih naprav, in sicer od takrat, ko je odslužil vojaški rok, ali od takrat, ko je bil oproščen tega služjenja.

Ti dve zakonski določbi si na prvi pogled deloma nasprotujeta. V prvem odstavku se priznava neprekinjena in prekinjena služba po 21. letu starosti, v drugem pa samo neprekinjena služba. Zato se je od merodajne strani tolmačilo tako, da je v prvem odstavku člena 123 cit. zakona mišljena le služba s sistemizirano letno plačo, v drugem odstavku je pa že povedano, da velja le za dnevničarje-stalne delavce.

Stalni delavci so bili zavarovani pri provizijskih zavodih, ki so imeli svoje statute. Po teh statutih se je prekinjenje službe v poedinih slučajih spregledalo ter se je priznavala tudi služba pred 21. letom, kar pa nasprotuje sedanjim določbam. Ker so pa po določbah čl. 211 zakona o drž. prom. osebju varovane prejšnje pravice, se je taka služba priznavala za napredovanje tistim, ki so bili prevedeni po novem zakonu. V tem smislu je namreč razsojeval državni svet, češ da je zakonodajalec s posebnimi zakonskimi predpisi mislil statute penzijskih in provizijskih zavodov.

Do 1. aprila 1926 tako postopanje ni zadelo na nobene zapreke. Finančni zakon za proračunsko leto 1926/27. pa je s čl. 127 prinesel določbo, da je čl. 206 zakona o drž. prom. osebju tolmačiti tako, da se samo regulirana služba po 21. letu starosti more priznati za osnovno plačo in v smislu tega tudi za pokojnino, ne oziraje se na to, ali je služba pred 21. letom starosti priznana za napredovanje in pokojnino po prejšnjih zakonih in pragmatikah. S tem se je dotedanja praksa bistveno spremenila; služba pred 21. letom starosti se ni priznala v nobenem slučaju več, pa tudi dnevničarska (kot stalni delavec) služba je bila v nevarnosti, ker ta ni regulirana služba. In zopet je posegel vmes državni svet ter razsodil, da je smatrati za regulirano vso službo, ako je bil dnevničar ali stalni delavec kasneje postavljen za uslužbenca z letno plačo. Taka služba se priznava prevedenim za napredovanje in pokojnino, po 1. novembra 1923 postavljenim pa samo za pokojnino in to po najnovejši zakonski

odločbi šele po 10 letih efektivne državne službe, seveda računano od dneva postavitve.

Kljub vsem pojasnilom in razsodbam državnega sveta obstojajo vendar primeri, ki niso popolnoma jasni, uslužbenec pa dobi na zadevno prošnjo odklonilen odgovor. V takih slučajih je najboljši, da vložiti tožbo na državni svet.

Razpisana službena mesta.

Pri gradbenem odeljenju direkcije so razpisana sledeča službena mesta:

1. Mesto progovnega čuvaja z namestniško službo na čuvajnici št. 26 proge Novo mesto—Karlovac. Upravno stanovanje na razpolago v čuvajnici št. 25 istotam. Rok za vlaganje prošnji do 11. oktobra t. l. D. št. 4958-III/29.

2. Mesto desetarja (progovnega paznika) v Čušperku progovne sekcije Ljubljana gor.-dol. proga. Stanovanje na razpolago v čuvajnici 39. Rok do 1. oktobra t. l. D. št. 4902-III/29.

3. Mesto progovnega čuvaja na progi Jesenice—Bistrica Boh. jezero na čuvajnici 44. Upravno stanovanje 55/IV. v Soteski. Rok za vlaganje prošnji do 12. oktobra t. l.

4. Mesto progovnega čuvaja za obhodniško službo med Žabnico in čuvajnico 72 v območju progovne sekcije Ljubljana gor.-dol. proga. Upravno stanovanje v čuvajnici št. 68. Rok do 17. oktobra t. l. D. št. 5061-III/29.

Tiskovine za vozne olajšave proste vsake pristojbine. Direkcija v Ljubljani je izdala vsem službenim edincim brzojavko: »Vsem službenim edincim! Od danes dne 19. septembra 1929 se za vse izkaznice za enkratno brezplačno vožnjo, stalne brezplačne karte, uputnice za brezplačen prevoz delavcev BK 17 in uputnice za brezplačen prevoz selitvene robe in živil ne ubira več predtiskana pristojbina za tiskovino. Z današnjo pošto k direkciji došla teobavanja se bodo izvršila brezplačno in se bo denar z izstavljenimi tiskovinami vrnil. Za ukorišene in listne legitimacije pristojbina še ostane. — Načelnik Občega odeljenja: Dr. A. Fatur s. r.«

Vsem skupinam in plačilnicam. Zadnji čas se dogaja, da posamezne skupine in plačilnice predlagajo mesečne obračune šele v drugi polovici meseca. Ker se s tem povzroča centrali po nepotrebnem obilo posla, se naroča vsem skupinam in plačilnicam, da predlagajo mesečne obračune vsaj do desetega v mesecu, kakor predvideva poslovnik.

Vsi člani »Prometne zveze« se obveščajo, da bodo od prihodnjega meseca naprej prejeli »Delavsko Pravico« vsak prvi in tretji teden v mesecu. Da ne bo nepotrebnega pisarenja in spraševanja! — Centrala.

Centrala. Seja se bo vršila v soboto 28. t. m. ob 18 zvečer v poslovnih prostorih.

Skupina Ljubljana obvešča svoje članke, da ima vsak četrtek, petek in soboto od 18 do 19 poslovne ure in vsako prvo in tretjo nedeljo v mesecu ob 10 dopoldne članske sestanke v svojih prostorih v Delavski zbornici Miklošičeva cesta. Navodila in informacije se dobe tedaj tam.

Naprašajo se obenem člani kakor tudi posamezni društveni blagajniki, da mesečno članarino pravočasno vplačujejo, odnosno odvajajo, ker vsako zastajanje ali zavlačevanje povzroča organizaciji težkoče v rednem poslovanju.

Cestarji

Brezno. Na naše povabilo nas je obiskal v nedeljo 22. t. m. zastopnik ekspoziture. Njegovo poročilo o reviziji delavske soc. zakonodaje smo z zanimanjem poslušali, kajti potrebno je, da smo o tem dobro informirani. V našem kraju je zanimanje za »Delavsko Pravico« zelo veliko, radi jo čitamo, kajti ona vedno piše resno in odločno, da se celo nasprotniki o tem pohvalno izražajo. Naše stvari in zahteve je obljubil zastopnik na merodajnem mestu prednesti in vse sporne zadeve urediti. Sicer se je do danes še vsaka zadeva uredila potom intervencije naše ekspoziture v Mariboru za nas vedno ugodno. Sklenili smo, da se v mesecu novembru vidimo zopet v Dravogradu, kjer bomo pritegnili tudi tiste, kateri danes še niso organizirani. — Cestar.

„To je zategadej“,

povdarja gospa Mica, „ker je otroče perilo slabo oprano. Od zapranega perila dobi ubogi otročiček srbeče izpuščaje. Vporablaj samo RADION in ne bo se ti več kaj takega pripetilo. Otroče perilo pere in razkužuje obenem, le

Mezdno gibanje rudarjev T P D.

Pred mezdno gibanjem rudarjev v revirjih TPD.

Gospodarski in socialni položaj rudarskega delavstva, zaposlenega v rudnikih Trboveljske premoškopne družbe je postal takšen, da so se čutili vse strokovne organizacije rudarjev in zapupniki II. skupine rudarske zadrge primoranim, na prošnje, želje in zahteve prizadetih započeti gibanje, da se končno veljavno uredijo mezdni in delovni odnošaji med prizadetim delavstvom in družbo v obliki nove kolektivne pogodbe.

Usodno leto 1923.

Kakor bo javnosti znano, je rudarsko delavstvo Trb. prem. družbe že imelo urejene mezde in sploh delovne odnošaje s kolektivnimi pogodbami. Do l. 1923. veljavne kolektivne pogodbe so bile za rudarje v glavnem dobre. Ko pa je delavstvo leta 1923. po postopanju družbe primorano, započelo mezdno gibanje in kateremu je sledila ogromna dvomesečna stavka, pri kateri je delavstvo na celi črti podleglo, se je družba smatrala kot zmagovalec in začela izvajati za rudarje katastrofalne posledice.

Današnje stanje je brezpogodbeno.

Najprva je bila ureditev kazni, za tem pa so začele padati točka za točko ugodnosti, ki jih je imelo delavstvo v prejšnjih pogodbah že leta sem. Na vedno ponavljajoče se pritožbe delavstva, je družba istemu izjavljala, da nje ne veže prav nobena kolektivna pogodba več. Tako je nastalo brezpogodbeno stanje.

TPD je izvajala represalije.

Pa ne samo to, družba je šla še dalje. S 1. aprilom 1926 je znižala takratne plače povprečno za 21 odstotkov. Vsi tozadevni protesti in končno tudi prošnje delavstva so bili zastoj. Družba se je vseskozi sklicevala na slabo konjunkturo. Izvedla je v tem letu racionalizacijske obratov, pri čemur je brez vseh pomislekov odpustila iz službe 3600 delavcev, a še ostali so delali z rudiciranimi šihiti.

Usoda rudarjev.

Stanje je postalo za rudarje čimdalje bolj neznosno. Na vsak ugovor, vsako najpovzročajočo pritožbo rudarjev napram krivicam ali prenizkim plačam, je sledil brezobziren odgovor: odpust. Rudarji so se vdali v svojo, mora vsakdo reči, kdor vsaj malo pozna socialne grozote v rudarskih revirjih, naravnost grozno usodo delali so in garali, a pri tem kupovali življenjske potrebščine na kredit pri trgovcih, kjer so mogli, da so se vsaj preživeli.

Krvice se morajo popraviti.

Gibanje v letu 1927. zaboljšanje tega položaja, je ostalo brezuspešno, in sicer prvič zbog razcepljenosti rudarjev samih, drugič pa zaradi trdosrčnosti družbe, ki se je pri tem še izgovarjala, da ima 800 delavcev preveč. V tem položaju se nahajajo rudarji še danes. Izjema je samo ta, da so letos vsaj polno zaposleni. Ali rane, ki so se rudarjem zadevale v letih 1925. do 1928. z zmanjšanimi delovnimi dnevi in globoko znižanimi plačami, so pri sedanjem stanju nezaceljive. Nujna vsesplošna potreba je tedaj, ne samo v interesu prizadetega delavstva, temveč tudi iz državnega gospodarskega in socialno kulturnega stališča sploh, da se popravijo krvice, ki jih rudarji prenašajo že par let.

Socialno-gospodarski položaj rudarjev.

Kot utemeljitev gornjih izvajanj navajamo, da znaša današnja temeljna dnevna plača rudarja-kopača 40 Din, učnega kopača 35 Din, starejšega vozača 30 Din, mlajši vozači in starejše ženske zaslužijo 25 Din, a mladoletni delavci in ženske 20 Din dnevno.

Ako sedaj odbijemo od najvišje mezde, ki je 1040 Din še 110 Din (odbitki za socialno zavarovanje in drugo), potem ostane le še 930 Din mesečno za preživljanje in obleko. Poudariti pa je treba, da jih je zelo mnogo, kateri so poročeni, a spadajo v kategorijo učnih kopačev, ter zaslužijo dnevno samo 35 Din. Zadnji čas pa sprejema družba, posebno na zunanjih obratih v delo novice, ne glede na njih starost ali stan po 25 Din dnevno.

Zdravstveno stanje rudarjev.

Kako more delavec pri tako težkem delu, kjer porabi poleg tega še veliko obleke in čevljev, preživljati sebe in družino, mislimo, da ni potrebno posebno razlage. O tem najbolje pričajo izkazi in poročila Glavne bratovske skladišnice v Ljubljani in pa izjave zdravnikov napram rudarjem: »Za Vas je najboljšje zdravilo dobra in zadostna hrana.«

Res je sicer, da je povprečni zaslužek enega dela delavstva večji. Ali to nanese akordno delo, nadure in nedeljski šihiti. To višje povprečje pa ni tako splošno, da bi moglo biti merodajno.

Nezgode in kazni.

Pa ne samo to, da doprinaša rudarsko delavstvo ogromne žrtve na pomanjkanju, ono doprinaša tudi ogromne žrtve na žrtvenik dela in blagostanja družbe. Tako je bilo leta 1926. 9 smrtnih in 1325 težjih in lažjih nezgod; leta 1927. 7 smrtnih in 1119 težjih in lažjih, leta 1928. pa 9 smrtnih in 1247 težjih in lažjih nezgod. Razen tega je družba uvedla poleg svojega priganjaškega sistema še ogromne kazni za vsako malenkost, katere so morali plačati od svojih mezd rudarji, leta 1926.: 7627 zaposlenih 236.590 Din; v letu 1927.: 7262 zaposlenih 213.416 Din; v letu 1928. pa 7835 zaposlenih 248.364 Din.

Storitev.

Vsem tem brezobzirnostim in krivicam nasproti od strani družbe, pa se je delavstvo v polni meri odzvalo v svoji storitvi (Leistung). Tako je znašala letna produkcija na moža v letu 1924. 186 ton, v letu 1928. pa 218.5 ton, kar bo v letu 1929. še prekoračeno.

Današnje stanje je nevzdržno.

Smatrali smo za svojo dolžnost povedati javnosti, da je stanje rudarskega delavstva pod sedanjimi pogoji nevzdržno. Upamo, da bodo javnost in merodajni krogi to razumeli ter šli rudarjem na roko, da se bo vsaj malo zboljšalo obstoječe stanje v prid prizadetega delavstva. Zakaj zavedati se moramo vsi, ki nam je na srcu dobrobit splošnosti, da je le v zdravem in zadovoljnem narodu, zlasti pa zadovoljnem delavstvu zdrav in soliden temelj države in družbe.

Zahteve rudarjev so minimalne.

Ugotoviti pa je treba, da delavstvo pri tem gibanju jako trezno misli, in da hoče zahtevati samo najminimalnejše, za vzdrževanje sebe in svoje družine. Za dosego teh ciljev se bodo borili vsi rudarji TPD brez razlike složno v strnjanih vrstah.

Obrestna mera v soc. zavarovanju.

Pod tem naslovom je »Jutro« dne 22. t. m. priobčilo neke pomisleke proti predlogom reforme delavskega zavarovanja, katere je JSZ predložila v svoji spomenici Delavski zbornici v Ljubljani na proučevanje. Pomisleki so nastali edino vsled tega, ker naši predlogi v spomenici niso v podrobnostih opisani in obrazloženi, kar v spomenici sploh ni mogoče, — ampak samo s par besedami nakazani v glavnih potezah. Ker smo prepričani, da se podpisani dr. J. B. kakor vsi oni, katerim leži socialno zavarovanje res na srcu, popolnoma strinjajo z glavnimi načeli spomenice, smatramo za potrebno, da na tem mestu obrazložimo obe točki, proti katerim so pomisleki naperjeni.

Akcija za reformo našega delavskega zavarovanja ni izšla, kakor znano, iz vrst delavcev, ampak iz vrst delodajalcev in sicer z namenom, katerega je treba podčrtati, da se zavarovalni prispevki znižajo. Pričakovanje, da bodo delodajalci zaključili to svojo akcijo s povišanjem prispevkov je naivno. Istotako je neumestno varanje samega sebe, ako pričakujemo, da bo država z zadostnimi subvencijami priskočila sanaciji delavskega zavarovanja na pomoč. V zakonu predvidene subvencije v znesku od 1.000.000 Din oziroma 2.000.000 so pri instituciji, katera ima letno nad četrtino milijarde dohodkov na prispévkih, brezpomembne, zlasti ako pomislimo, da se je leta subvencija reducirala na 50.000 dinarjev. Kratkotrajna situacija za reformo delavskega zavarovanja je postala tako neugodna, da so začeli razni faktorji, kateri zastopajo delavske interese, reformo delavskega zavarovanja odklanjati z motivacijo, da socialna zakonodaja pri nas relativno najbolj uspeva. Kljub tej neugodni situaciji in ugotavljanju uspehov socialne zakonodaje, katero gre paralelno s tolačenjem krize delavskega zavarovanja, se pa JSZ kot zastopnica slovenskega delavstva zaveda, da je reforma neobhodno potrebna, ker se bo sicer pokojninsko zavarovanje delavcev odlašalo ad calendas greccas in istodobno bo kriza nezgodne panoge stopila v kratkem času v akutni stadij, od katerega ima pričakovati delavstvo samo poslabšanje. V tej situaciji je smatrala JSZ za svojo dolžnost, da poišče pri realnem upoštevanju današnjih razmer možnosti za uvedbo pokojninskega zavarovanja po določenih zakona o zavarovanju delavcev in istodobno za sanacijo obstoječega zavarovanja, zavedajoč se, da je težje pokojninsko zavarovanje delavstva uvajati, kakor pa že obstoječe zavarovanje braniti.

Delavstvo je od svoje strani po delavskih zbornicah že ponovno dalo svoj pristanek na povišanje prispevkov za 1.5%, kateri odpade za novo pokojninsko zavarovanje po zakonu o zav. del. na delojemalca. Manjka samo še na delodajalca odpadajoči 1.5% in znesek, kateri je potreben za sanacijo nezgodne panoge zavarovanja. JSZ nima nič proti temu, ako »Jutro« ali kdorkoli drugi preskrbi ta manco od podjetnikov ali pa od države v obliki subvencije, vendar se sama ne vdaja takim brezplodnim fantazijam. JSZ je mesto tega sprejela že znano idejo, da je mogoče z reorganizacijo zavarovanja in normaliziranjem poslovanja marsikaj prihraniti. Da je ta naš korak pravilen, je mora biti vsakemu jasno.

Predvsem si moramo biti popolnoma na jasnem, kako velik mora biti prihranek. Danes znaša povprečen tarif obstoječih panog zavarovanja v Sloveniji 8.1%. Ako k temu prištejemo še 3% za pokojninsko zavarovanje, dobimo skupen tarif 11.1%. JSZ pa predlaga tarif 10%, s katerim so tudi že drugi računali. Razlika od 1.1% je prav za prav neznatna in bi se dobila že tedaj, ako bi se upravni stroški znižali na normalno višino 10% prispevkov, kar je brez nadaljnjega mogoče, ker sicer ne bi bilo socialnih institucij, katere izkazujejo upravne stroške v višini 10% prispevkov. Konkretno predloge v dosegu tega namena smo že našli in jih po potrebi še lahko obrazložimo, da bodo izginili vsaki dvomi o možnosti tega prihranka. Naziranje, da prištednja mora biti najprej tu, predno morejo priti resno v poštev, je ravno v zadevi pokojninskega zavarovanja neutemeljeno, ker ima pok. zav. večletne karentne dobe, predno se začne deliti prve podpore in je torej časa dovolj, da se vse dvojno in nepotrebno delo odpravi in tako uprava poceni. Treba je samo v ta namen dobre volje in malo požrtvovalnega dela. S tem bi se dobilo celotno kritje pokojninskega tarifa.

Preostane še poiskati kritje za sanacijo obstoječega zavarovanja. Pri tem pa moramo vedeti, da kriza v bolniškem zavarovanju sploh ne obstoja, oziroma obstoja samo krajevno pri OUZD, kjer uprava ni na svojem mestu. Pomanjkanje obratne glavnice še ni kriza. Na vprašanje, zakaj vzorni OUZD-ji nimajo obratne glavnice, kakor jo je n. pr. imela prejšnja okrajna bolniška blagajna v Sloveniji in drugi prejšnji nosilci bolniškega zavarovanja, ni težko odgovoriti. Iz podatkov, katere objavlja SUZOR je razvidno, da so morali aktivni OUZD-ji kriti primanjkljaje pasivnih in razen tega dotirati rezerve bolniškega zavarovanja pri SUZOR-u in še poseben sklad četrtinskega prebitka, katerega istotako upravlja SUZOR. Vsled tega si morajo OUZD-ji izposojevati sredstva za tekoče poslovanje pri SUZOR. Kriza obstoja pri

nezgodni panogi, kjer so vsakoletni zaključki vedno nepovoljniji.

Sredstva za kritje pasiv nezgodne panoge se lahko dobijo po predlogu JSZ z racionalnim gospodarstvom. Zahteva, da se delavsko premoženje tako obrestuje kakor premoženje kapitalista, je pravilna in pravična. Naziranje pa, da morajo zavarovalne kapitalije, katere so vendar last delavstva, priti vedno v dobro gospodarstvu samemu v obliki cenjenih investicijskih, hipoteknih in drugačnih kreditov, ni niti pravilno niti pravično.

Večina delavskega premoženja, to je okoli 150.000.000 Din, se nahaja pri delodajalcih pod naslovom »zaostali prispevki«. Podjetnik ob izplačilu mezde odtegne od delavske plače na delavca odpadajoči prispevek in si ga pridrži kot brezobrestno posojilo, dokler ni plačilnega naloga ozir. dokler ne mine osem dni po dostavi plačilnega naloga. Od tega časa naprej se obrestujejo zaostanki po 6%. Ker morajo podjetniki plačevati za bančne kredite nekako 12%, je samo po sebi umevno, zakaj so zaostanki prispevkov tako veliki in zakaj morajo OUZD-ji s številnimi rubeži siliti delodajalce k plačevanju prispevkov. Kako pride delavec do tega, da daje podjetnikom cenene kredite, ko sam nič nima in ko sam ne dobi od kapitalistov cenjenih kreditov. Zahteva JSZ, da se z delavskim premoženjem prav tako racionalno gospodari, kakor privatno podjetje gospodari s svojim premoženjem, vsebuje torej implicite zahtevo, da se za nevplačane prispevke računajo bančne obresti, katere znašajo ca. 12%. V nekaterih kulturnih državah se smatrajo taki zaostanki celo za poverbo javnega denarja. Mi pa zahtevamo le, da se za vse zaostanke računajo bančne obresti in sicer ne od onega dne, po dostavi plačilnega naloga, ampak od zadnjega dne v mesecu, na katerega se nanaša plačilni nalog. Enoštaven račun kaže, da se bo na ta način dosegla pri zavarovanju povprečna obrestna mera (rentabilnost) višja od 8%. Na drugi strani bo tudi manj za-

ostankov in manj dela z izterjavo, torej zopet zmanjšanje upravnih stroškov.

Druga aktivna postavka SUZOR-a so vloge pri denarnih zavodih, vendar je ta postavka mnogo manjša. Vloge oscilirajo nekako od 15.000.000 Din do 30.000.000 Din, to je od ene do dveh desetih zaostanka. Jugoslov. strokovna zveza zastopa v tem pogledu stališče, da se tudi denarne vloge kolikor mogoče visoko obrestujejo, seveda pri sigurnosti vlog. Ako se denarne vloge pokojninskega zavoda privatnih nameščencev v Ljubljani obrestujejo po 8%, potem se mora tudi delavski denar tako nalagati. Kako pride delavec do tega, da daje cenene kredite raznim bankam, in zakaj naj bi se denar privatnega nameščenca boljše obrestoval kot denar delavca.

Ze iz gornjega je razvidno, da je dana možnost, da se dobijo vsa potrebna sredstva za uvedbo pok. zav. in za sanacijo obstoječega zavarovanja in torej ni potreba, da se spuščamo v analizo drugih manjših in vsled tega manj važnih postavk. Za dosego cilja je torej res potrebna samo dobra volja in morda nekoliko požrtvovalnosti, kakor je zgoraj omenjeno.

Pripomniti moramo še nekaj k trditvi, da se je s predlogom naše delavske organizacije oslabila pozicija interesov soc. zavarovanja in nasprotnikom zavarovanja moralno olajšala zahteva po znižanju prispevkov itd.

Ako je kaj na tej stvari, potem se to ne tiče JSZ, ampak onih, kateri so prvi sprožili idejo prihranka na upravnih stroških za uvedbo pokojninskega zavarovanja, dalje onih, kateri so prvi zakrivali, da se pokojninsko zavarovanje ni začelo izvajati v zakonito predvidenem roku, oziroma onih, kateri so zakrivali, da se je z znižanjem nezgodnega tarifa od 8% na 6% in celo na 5% pojavila kriza nezgodne panoge. Končno je predlagano znižanje premij tako minimalno (od 11.1% na 10%), da je škoda zgubljeni besedi, ker ima za kompenzacijo mnogo večje dohodke od obresti, katere padejo na breme delodajalcev in sicer onih, kateri neredno plačujejo pri-

spevke in kateri hočejo z delavskim denarjem zaslužiti in špekulirati. Ni torej prav nobenega govora o znižanju dohodkov soc. zav., ampak samo o delni spremembi vrste dohodkov, katere je v interesu delavstva in stvari same.

Doživeli smo celo vrsto velikih znižanj prispevkov, za katere pa ni bilo nobene kompenzacije in tudi nobene kritike, vsaj ne od onih, ki kritizirajo sedaj predloge JSZ. Samo dva primera: pravilnik o bratovskih skladnicah, kateri je stopil v veljavo 1. januarja 1925 je nudil rudarjem take pokojnine, da bi moral znašati tarif 30 do 35%, mesto predvidenega 3 do 5%. Osnutek pravilnika mestne del. zavarovalnice v Ljubljani predvideva 100% pokojnino po 35 letih pri tarifu 3%. Pok. zav. priv. nam. v Ljubljani pa nudi pri tarifu 12% po 40 službenih letih pokojnino 75% plače.

Izkoriščanje obrestne mere v zavarovanju je znan pojav, ne samo v privatnem zavarovanju, ampak tudi v socialnem. To priliko sta izrabila sam SUZOR in Pok. zav. priv. nam. v Ljubljani s tem, da sta začela računati rezerve na 6% obrestni meri. Mi se ne strinjamo s tem, da se dvigne računsko obrestna mera od 4% na 6%, ampak vztrajamo na tem, da se rezerve računajo še v naprej na starih 4% osnovah, ker ima delavstvo tako mnogo večjo garancijo za dosego svojih pravic. Iz tega pa še nikakor ne sledi, da se mora delavski denar obrestovati po 4%, oziroma ako razmere ne dopuščajo, da tarif ostane na svoji višini, da se del prispevkov zamenja z dohodki na obrestih ozir. s prihranki na upravnih stroških. Glavno je, da pride delavec do pokojninskega zavarovanja in do svojih pravic in to je tudi edini cilj naših predlogov.

Odkritosrčnost. Sodnik: »Vaš zagovornik pravi, da ste si že z desetimi leti sami kruh služili. Kaj ste pa delali?«

Zločinec: »Gosi sem kradel.«

Urezal se je. Profesor v šoli: »Afrikanci, ki se te dni producirajo pod Tivolijem, so potomci zelo starega izumrlega rodu.«

Kako gospodarite najbolje? Kako se zaščitite najuspešneje? Kako si prihranite vsako leto 3% Vaših izdatkov?

ČE STE ČLAN IN OBENEM ODJEMALEC PRI

I. delavskem konzumnem društvu v Ljubljani r. z. z. o. z.

Pisarna: Kongresni trg št. 2

Ustanovljena 1895

Telefon 2255, 2855

ki ima danes preko 10.000 rednih članov in 29 prodajalen po vsej Sloveniji. Zadruga ima do danes sledeče oddelke: specerijski, kolonijalni, manufakturni in galanterijski in je vsled tega v stanu ugoditi vsem željam in potrebam svojih članov.

Iz vse svoje duše

René Bazin

Poslovenil Niko Kuret

Eloi Madiot je imel odslej samo to misel. In dnevi so bežali s strahovito naglico. Obvestili so ga, da je bil Antoine prepeljan iz zapora v La Rochesur-Yon v zapor v Nantes. Zvedel je tudi za dan, ko se bo verjetno vršilo zaslišanje. Končno je dobil poziv, naj se predstavi kot razbremenilna priča dne 27. februarja ob enih popoldne.

Henrietta je bila pisala nekaj dni po aretaciji Antoinovi gospe Lemarijevi: »Razumeli boste, gospa, da vas ne morem priti več obiskat, ker bi utegnili srečati gospoda sina. Kljub vsemu ne bi bila prava sestra, če ne bi čutila v sebi dolžnosti, da branim brata, in če ne bi trpela od silne nevarnosti, ki mu grozi. Ne bom pozabila dobrote, ki ste mi jo bili izkazali in ostajam vedno, gospa, s spoštovanjem udana vam — Henrietta Madiotjeva.«

Tudi ona je čakala z grozo. Molčati je morala o svojih mislih, delati brez okusa in brez svežosti domišljije, ki so jo zanjo tovarišice tako često zavdale. Kadar je hodila po nabrežju na delo, je videla v ladjedelnici ogrodje Etienneve barke. Že so delavci nabijali deske na ukrivljena rebra. Pravila je sama pri sebi, da bo ladja kar v kratkem dodelana. Udarci kladi, ki jih je poslušala, so ji v srcu odmevali. Dva velika dneva sta se bližala zanjo: dan Antoinove obsodbe in dan Eloijevega odhoda.

V zadnjem koncu Nanta proti zapadu se odpira vsa nova utica med dvema belima zidoma, med zidom konjeniškega oddelka in zidom vojaških zaporov. Žalosten konec predmestja. Nikdo ne prihaja semkaj, ako nima baš posla ali službe: vojaki, zeljarji, mlekarji, častniki. Zgradba jetnišnice ima vogal na ulico. Proti levi strani se nadaljuje v nizki zgradbi, ki se v njej nahaja dvorana za vojno so-

dišče. Tu bodo sodili Antoina Madiotja. Potem se bleščeče beli zid nadaljuje do nedoločnih daljav polja.

Ena je ura. V notranjščini dvorane je čuti zgolj polglasno pogovarjanje dvanajststorič vojakov, ki posedajo po klopih ob stenah v oddelku, namenjenem za občinstvo. S puško pred sabo kramljajo. Narednik, ki poveljuje oddelku, ne govori ničesar. Surovi svoj pogled, ki z njim strahuje svoje ljudi, obrača od svojih čudovito povoščenih čevljev na zastore, ki vise na oknih in katerih temna rdeča barva spominja na mlado in sočno kri. Misli na lepo vreme in na srečo, ki jo je imel eden njegovih tovarišev, da je dobil dovoljenje za izhod od poldneva do noči. Dvorana je skoraj lepa v odsevih solnčne svetlobe. Stenski opaž iz politirane orehovine se sveti vse naokrog. Onkraj ograje, ki deli dvorano v dve polovici, je videti na vzvišenem prostoru dvoje miz, prevlečenih z modrim blagom. Vrsta zlatih žebelj na njih se jasno odraža v prostoru. Večja miza je postavljena na dnu dvorane počez. Namenjena je sodnemu zboru. Druga, postavljena pravokotno in vzporedno z ulico, je odločena zagovorniku in pisarjem.

Pol dveh. Stekla zatrepetajo, ker pripelje mimo voz. Več konj se ustavi na ulici. Videti jih ni. Vojaki poslušajo korake častnikov, ki poskačejo s konj. Bržčas je sablja udarila na granit hodnika. Splošna tišina je sedaj zavladala v dvorani, kjer še ni občinstva. Vojaki so vstali in se postavili v vrsto s čelom, obrnjenim proti prihajajočim. Dva častnika vstopita z aktovko pod pazduho: mlad pehotni poročnik, ves rožnat in plavalas, ki mu takoj uga-neš ljubeznivost in dobrovoljnost, ter upravni častnik, ki bo vodil zapisnik. Svoje papirje razložita na manjšo izmed miz in čakata sodnikov.

Štiriindvajset ljudi je v dvorani in niti ena misel se ne mudi pri usodi Antoina Madiotja. Niti enega pogleda ne bo deležen ob vstopu, ki mu ne bi bil sovražen ali pa brezbrizen. Zagovornik prebira njegove prve in njegove zadnje izjave, ki si jih je bil zapisal. Zapisnikar ureja spise. Vojaki ne poznajo Madiotja.

V tem je črno oblečena in zagrnjena ženska neslišno zdrsnila obotavlja se v prazni prostor za občinstvo. Sede nasproti ograji v kot. Videti je mrak njenih oči skozi kopreno. Ona misli na Antoina mesto vseh teh, ki nanj ne mislijo.

K nogi! V pozdrav.

Sedem častnikov sodnega zbora vstopi pri vratih na koncu dvorane. Vsi so v paradi. Najmlajši so skoraj da toliko stari kot Antoine. Mladeniške brke imajo in lase, ki si jih razrahljajo z eno roko brž ko se odkrijejo, bele rokavice, ki jih polože na skrajni rob mize poleg čepice z našivi ali poleg čelade, katere čop pada naravnost na modro blago. Dolgočasili se bodo pri teh zadevah, ki so vedno enake in ki jih sodijo po navadi in iz dolžnosti. Kaj pa to bitje, ki čepi ob opažu in vztrajno zre proti vratom, ki skoznje vstopajo obtoženci, proti vratom, ki vodijo na dvorišče jetnišnice in jih straži star upokojen narednik? Dekle iz ljudstva je, ki ima samo dokaj čedne oči. Potem pa se zario na vrsto vojakov v nasprotno steno. Sedli so na levo ali desno od stotnika, ki predseduje, vsak na svoje mesto kot ga določa prednost: pehotni, topniški, konjeniški častniki, poveljniki, dva kapetana, poročniki.

Marija, skrčena v svojem kotu, jih je bila pogledala le za hip. Strmelca je v eno edino stvar: v odprtino, ki se je oblikovala v senci in prahu in je od zgoraj bila videti kot vrata. Tam bo vstopila njena sramota, njeno življenje in edina njena ljubezen, joj njej. Zavaljen človek v črni togi je prisopihal. Skoraj bi bil zamudil. Sedel je za nekakšno kletko, namenjeno obtožencem. Ni se brigala za to. Nekdo mu je sledil: stari Madiot v svoji prazni suknji, zasramljen in dostojanstven s svojim trdim klobukom v roki. Ni si upal stopiti naprej. Narednik mu je velel sestiti na ono stran ograje modri mizi nasproti. Marija ga je spoznala po koraku. Skrivaj je gledala v tegobno svetlobo vrat in poslušala, kdaj se bo zaobrnila medena kljuka.

In nenadoma se je črna odprtina razsvetlila, se odprla kakor ognjen meč, se razširila in spustila skozi človeka med dvema oborožencema.